รู้จักวรรณคดีน่าอ่าน....มัทนะพาธา....ตำนานแห่งดอกกุหลาบ

นำเสนอเมื่อ : 10 พ.ค. 2552

มัทนะพาธา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า)

มัทนะพาธาหรือตำนานแห่งดอกกุหลาบเป็นพระราชนิพนธ์ในพ ระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2424 - 2468) เป็นบทละครพูดคำฉันท์ 5 องค์ พระบาทสมเด็จ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น เมื่อพ.ศ.2466 วรรณคดีสโมสร ได้ยกย่องว่า เป็นหนังสือแต่งดี
เพราะทรงพระราชดำริให้ใช้คำฉันท์เป็นละครพูดอันเป็นของแปลกในกระบวนวรรณคดีและแต่งได้โดยยาก

มัทนา มาจากศัพท์ มทน แปลว่า ความลุ่มหลงหรือความรัก

มัทนะพาธา จึงมีความหมายว่า ความเจ็บปวดและความเดือนร้อนเพราะความรัก

เรื่องย่อ

จอมเทพสุเทษณ์เป็นทุกข์ด้วยความลุ่มหลงเทพธิดามัทนา แม้จิตระรถผู้สารถีคู่บารมีจะนำรูปของเทพเทวีผู้เลอโฉมหลายต่อหลายองค์มาถวายให้เลือกชม สุเทษณ์ก็มิสนใจไยดี จิตระรถจึงนำมายาวินวิทยาธร ผู้มีเวทมนตร์แก่กล้ามาเข้าเฝ้า สุเทษณ์จึงให้มายา วินใช้เวทมนตร์เรียกนางมัทนามาหา เมื่อมาแล้วนางมัทนาก็เหม่อลอยมิมีสติสมบูรณ์เพราะตก อยู่ในฤทธิ์มนตรา

แต่สุเทษณ์มิต้องการได้นางด้วยวิธีเยี่ยงนั้นจึงให้ม ายาวินคลายมนตร์
แต่ครั้นได้สติแล้วนางมัทนาก็ปฏิเสธว่ามิมีจิตเสน่หา ตอบด้วย ไม่ว่าสุเทษณ์จะเกี้ยวพาและรำพันรักอย่างไร สุเทษณ์โกรธนักจึงจะสาปมัทนาให้ไปเกิดในโลกมนุษย์

มัทนาขอให้นางได้ไปเกิดเป็นดอกไม้มีกลิ่นหอม สุเทษณ์จึงสาปมัทนาให้ไปเกิดเป็นดอกกุหลาบที่งามทั้ง

กลิ่นทั้งรูปซึ่งมีแต่เฉพาะบนสวรรค์ยังไม่เคยมีบนโลก มนุษย์ โดยที่ในทุกๆ วันเพ็ญ
นางมัทนาจะกลายร่างเป็นคนได้ 1 วัน 1 คืน และถ้านางมีความรักเมื่อใดนางก็จะมิต้องคืนรูปเป็นกุ หลาบอีก
แต่นางจะได้รับความทุกข์ทรมานเพราะความรักจนมิอาจทนอ ยู่ได้ และเมื่อนั้นถ้านางออนวอนขอความช่วยเหลือ
ตนจึงจะงดโทษทัณฑ์นี้ให้แก่นาง

นางมัทนาไปจุติเป็นกุหลาบงามอยู่ในป่าหิมะวัน บรรดาศิษย์ของฤาษีนามกาละทรรศิน
มาพบเข้าจึงนำความไปบอกพระอาจารย์ กาละทรรศินจึงให้ขุดไปปลูกในบริเวณอาศรมของตน

ในขณะที่จะทำการขุดก็มีเสียงผู้หญิงร้อง กาละทรรศินเล็งญาณดูก็รู้ว่าเป็นเทพธิดามาจุติจึงได้
เอ่ยเชิญและสัญญาวาจะคอยดูแลปกป้องสืบไป เมื่อนั้นการจึงสำเร็จดวยดี

วันเพ็ญในเดือนหนึ่ง ท้าวชัยเสนกษัตริย์แห่งหัสตินาปุระได้เสด็จออกล่าสัต
ว์ในป่าหิมะวันและได้แวะมาพักที่อาศรมพระฤษี ครั้นได้เห็นนางมัทนาในโฉมของนารีผู้งดงามก็ถึงกับตะ
ลึงและตกหลุมรัก จนถึงกับรับสั่งให้มหาดเล็กปลูกพลับพลาพักแรมไว้ใกล อาศรมนั้นทันที
ท้าวชัยเสนได้แต่รำพันถึงความรักลึกซึ้งที่มีต่อนางม ัทนา

ครั้นเมื่อนางมัทนาออกมาที่ลานหน้าอาศรมก็มิเห็นผู้ใ ด ด้วยเพราะท้าวชัยเสนหลบไปแฝงอยู่หลังกอไม้
นางมัทนาจึงได้พรรณาถึงความรักที่เกิดขึ้นในใจอย่างท วมทนต่อท้าวชัยเสนบาง
ท้าวชัยเสนซึ่งหลบอยู่จึงได้สดับฟังทุกถ้อยความจึงเผ ยตัวออกมา
ทั้งสองจึงกล่าวถึงความรู้สึกอันล้ำลึกในใจที่ตรงกัน จนเข้าใจในรักที่มีต่อกัน จากค่ำคืนถึงยามรุ่งอรุณ

ท้าวชัยเสนจึงทรงประกาศหมั้นและคำสัญญารัก ณ ริมฝั่งลำธารใกล้อาศรมนั้น
มัทนาก็ยังคงรูปเป็นนารีผู้งดงาม มิต้องกลายรูปเป็นกุหลาบอีก

ท้าวชัยเสนได้ทูลขอนางมัทนา พระฤาษีก็ยกให้โดยให้จัดพิธีบูชาทวยเทพและพิธีวิวาห์
มงคลในป่านั้นเสียก่อน

ท้าวชัยเสนเสด็จกลับวังหลายเพลาแล้วแต่ก็มิได้เสด็จไ ปยังพระตำหนักข้างใน
ด้วยว่ายังทรงประทับอยู่แต่ในอุทยาน พระนางจัณฑีซึ่งเป็นมเหสีให้นางกำนัลมาสืบดูจนรู้ว่า
พระสวามีนำสาวชาวป่ามาด้วย จึงตามมาพบท้าวชัยเสนกำลังอยู่กับนางมัทนาพอดี
เมื่อพระนางจัณฑีเจรจาคอนขอดดูหมิ่นนางมัทนา ท้าวชัยเสนก็กริ้วและทรงดุดาว่าเป็นมเหสีผู้ริษยา
พระนางจัณฑีแค้นใจนักให้คนไปทูลฟ้องพระบิดาผู้เป็นเจ าแห่งมคธนครให้ยกทัพมาทำศึกกับท้าวชัยเสน
จากนั้นก็คบคิดกับนางคอมอราลีและให้วิทูรพราหมณ์ หมอเสน่ห์ทำอุบายกลั่นแกล้งนางมัทนาโดยส่งหนังสือไปท
ูลท้าวชัยเสนว่านางมัทนาป่วย

ครั้นเมื่อท้าวชัยเสนรีบเสด็จกลับมาเยี่ยมนางมัทนา ก็กลับพบหมอพราหมณ์กำลังทำพิธีอยู่ใกล้ๆ

ต้นกุหลาบ วิฑูรกับนางเกศินีข้าหลวงของนางจัณฑีจึงทูลใส่ความว่า
านางมัทนาให้ทำเสน่ห์เพื่อให้ได้ร่วมชื่นชูสมสู่กับศุภางค์ ทหารเอกท้าวชัยเสน พระองค์ทรงกริ้วหนัก
รับสั่งให้ศุภางค์ประหารนางมัทนาแต่ศุภางค์ไม่ยอม ท้าวชัยเสนจึงสั่งประหารทั้งคู่

พระนางจัณฑีได้โอกาสรีบเข้ามาทูลว่าตนจะอาสาออกไปห้า
มศึกพระบิดาซึ่งคงเข้าใจผิดว่านางกับท้าวชัยเสนนั้นบ าดหมางกัน
แต่ท้าวชัยเสนตรัสว่าทรงรู้ทันอุบายของนางที่คิดกอศึ กแล้วจะห้ามศึกเอง
พระองค์จะขอออกทำศึกอีกคราแล้วตัดหัวกษัตริย์มคธพอตาเอามาให้นางผู้ขบถต่อสวามีตนเอง

ขณะตั้งค่ายรบอยู่ที่นอกเมือง
วิฑูรพรหมณ์เฒ่าได้มาขอเข้าเฝ้าท้าวชัยเสนเพื่อสารภาพความทั้งปวงว่าพระนางจัณฑีเป็นผู้วางแผนการร้ายซึ่ง ในที่สุดแล้วตนสำนึกผิด
และละอายต่อบาปที่เป็นเหตุให้คนบริสุทธิ์ต้องได้รับโ ทษประหาร ท้าวชัยเสนทราบความจริงแล้วคั่งแค้นจนดำริจะแทงตนเอง ให้ตาย
แต่อำมาตย์นันทิวรรธนะเข้าห้ามไว้ทันและสารภาพว่าในคื นเกิดเหตุนั้นตนละเมิดคำสั่งมิได้ประหารศุภางค์และนางมัทนา
หากแต่ได้ปล่อยเข้าป่าไป ซึ่งนางมัทนานั้นได้โสมะทัต ศิษย์เอกของฤษีกาละทรรศินนำพากลับสู่อาศรมเดิม
แต่ศุภางค์นั้นแฝงกลับเข้าไปร่วมกับกองทัพแล้วออกต่อ สู้กับข้าศึกจนตัวตาย

ท้าวชัยเสนจึงรับสั่งให้ประหารท้าวมคธที่ถูกจับมาเป็ นเชลยไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว
ส่วนพระนางจัณฑีมเหสีนั้นทรงให้เนรเทศออกนอกพระนคร ด้วยทรงเห็นว่าอันนารีผู้มีใจมุ่งร้ายต่อผู้เป็นสามี ก็คงต้องแพ้ภัยตนเอง
มิอาจอยู่เป็นสุขได้นานแน่

ฝ่ายนางมัทนานั้นได้ทำพิธีบูชาเทพและวอนขอร้องให้สุเ ทษณ์จอมเทพช่วยนางด้วย
สุเทษณ์นั้นก็ยินดีจะแก้คำสาปและรับนางเป็นมเหสีแต่น างมัทนาก็ยังคงปฏิเสธ และอ้างว่า
อันนารีจะมีสองสามีได้อย่างไร
สุเทษณ์เห็นว่านางมัทนายังคงปฏิเสธความรักของตนจึงกริ้วนักสาปส่งให้นางมัทนาเป็นดอกกุหลาบไปตลอดกาล
มิอาจกลายร่างเป็นมนุษย์ได้อีกต่อไป

เมื่อท้าวชัยเสนตามมาถึงในป่า นางปริยัมวะทาที่ตามมาปรนนิบัติดูแลนางมัทนาด้วยก็ทูลเล่าความทั้งสิ้นให้ทรงทราบ
ท้าวชัยเสนจึงร้องร่ำให้ด้วยความอาลัยรักแล้วขอให้พร ะฤาษีช่วยโดยใช้มนตราและกล่าวเชิญนางมัทนาให้ยินยอมก
ลับเข้าไปยังเวียงวังกับตนอีกครา

เมื่อพระฤาษีทำพิธีแล้ว ท้าวชัยเสนก็รำพันถึงความหลงผิดและความรักที่มีต่อนา
งมัทนาให้ต้นกุหลาบได้รับรู้ จากนั้นจึงสามารถขุดต้นกุหลาบได้สำเร็จ
ท้าวชัยเสนได้นำต้นกุหลาบขึ้นวอทองเพื่อนำกลับไปปลูก
ในอุทยานและขอให้ฤาษีกาละทรรศินให้พรวิเศษว่ากุหลาบจ ะยังคงงดงามมิโรยรา
ตราบจนกว่าตัวพระองค์เองจะสิ้นอายุขัย พระฤาษีก็อวยพรให้ดังใจ
และประสิทธิ์ประสาทพรให้กุหลาบนั้นดำรงอยู่คู่โลกนี้มิ มีสูญพันธ์
อีกทั้งยังเป็นไม้ดอกที่กลิ่นอันหอมหวานสามารถช่วยดั บทุกข์ในใจคนและดลบันดาลให้จิตใจเบิกบานเป็นสุขได้

ชาย-หญิงเมื่อมีรักก็จักใช้ดอกกุหลาบเป็นสัญลักษณ์แห่งคว ามรักแท้สืบต่อไป

คำประพันธ์อันคุ้นหูที่มาจากวรรณกรรมเรื่องนี้

ความรักเหมือนโรคา บันดาลตาให้มืดมน

ไม่ยินและไม่ยล อุปสรรคใดใด

ความรักเหมือนโคถึก กำลังคึกผิขังไว้

ก็โลดออกจากคอกไป บ ยอมอยู่ ณ ที่ขัง

ถึงหากจะผูกไว้ ก็ดึงไปด้วยกำลัง

ยิ่งห้ามก็ยิ่งคลั่ง บ หวนคิดถึงเจ็บกาย

ขอบคุณที่มา thaigoodview